

BESCHRIJVING INTERIEUR
ST. WERENFRIDUSKERK
ZIEUWENT.

Aangeboden aan
pastoor a.w. v.d. hengel
t.g.v. zijn 12½-jarig pastoraat
te ZIEUWENT.

foto- en filmclub
oudheidk. vereniging

ZIEUWENT,
12 JAAR 1984

Jammer...

Sinds de bouw van de St. Werenfriduskerk (1890-1899) is het interieur met veel kunstwerken verrijkt, deels door de parochianen gezamenlijk, deels ook door schenkingen van parochianen individueel. Tot dit moois kunnen en konden o.a. gerekend worden: de communiebank, de preekstoel, de altaren, de muurschilderingen, diverse gebrandschilderde ramen, enz.

Helaas is e.e.a. van al dit schoons inmiddels ook al weer uit ons kerkgebouw verdwenen of vervangen.

De frisse wind die Paus Johannes^{XXIII} vanuit het Vaticaan door de wereldkerk deed waaien, heeft - behalve veel stof en spinrag dat er nodig uit moest - ook veel moois en vertrouws meegevoerd; welhaast een beeldenstorm in de 20^e eeuw.....

Een kleine opsomming van hetgeen definitief verdwenen is (soms al voor de "grote schoonmaak"): de prachtige communiebank van wit zandsteen en marmer, de baldakijnen boven de vier heiligenbeelden in het priesterkoor, de Theresia-kapel (nu Maria-kapel), zeer waarschijnlijk 2 draaibare panelen van het Maria-altaar, enz. Vervangen werden o.a. de ramen in 't priesterkoor. "Reparatie kost veel en ze zijn niet van historische waarde" heette het toen bleek dat er nodig iets aan deze ramen moest gebeuren.

Of herstel meer gekost zou hebben dan het aanbrengen van de nieuwe valt zeer te betwijfelen. In elk geval pasten de oude ramen qua stijl beter bij 't interieur dan de huidige, waarmee niet gezegd wil zijn dat de ontwerper en maker(s) van deze ramen hun vak niet verstonden.

Vervangen is ook de Theresia-kapel met de fraaie

muurschilderingen over het leven van de H. Theresia van Lisieux. Met wat meer overleg had deze kapel gehandhaafd kunnen blijven.

De Maria-kapel had b.v. gerealiseerd kunnen worden door een van de biechtstoelen in het midden van de zijbeuken hiervoor te verbouwen.

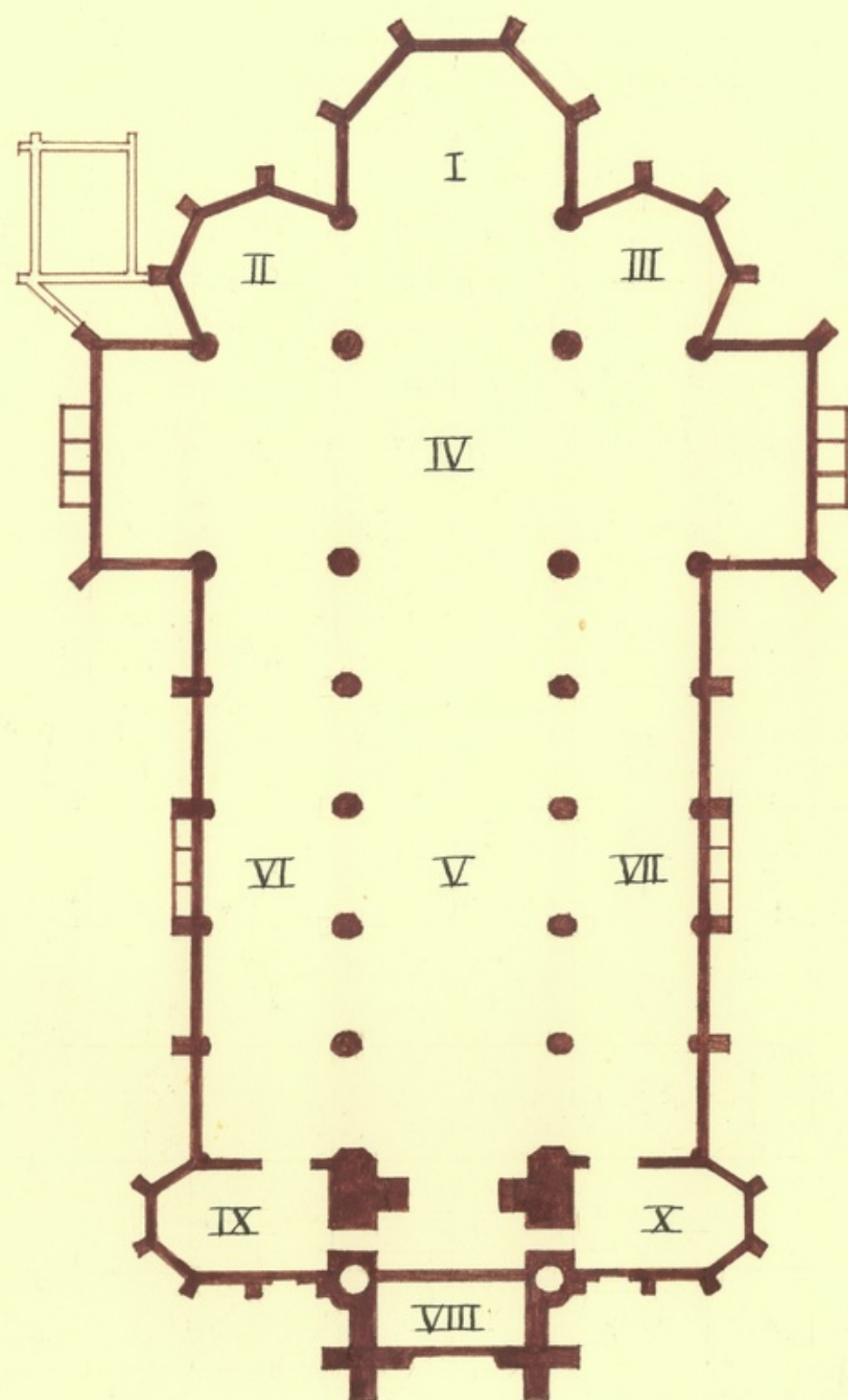
Als men wat boven in de toren hangt ook tot het interieur van de kerk wil rekenen, denken we aan de klokkenroef door de Duitsers tijdens wereldoorlog II; vier klokken - waaronder de 4000 kg zware "flaverkamp Manus" - verdwenen naar het 1000-jarig rijk om tot oorlogstuig te worden omgesmeed.

's-Winters behaaglijk warm zitten in de kerk is te prefereren boven kou lijden; de verwarmingsinstallatie die tijdens het pastoraat van Past. Doodkorte is aangelegd, levert een optimale verwarming, maar is voor de rest een aantuiging voor zo'n prachtig gebouw....

Last but not least: de communiebank. In één woord: een juweel! Vrijwel nergens zag men zoiets moois. Ze vormde een fraaie afscheiding tussen priesterkoor en transept. Met een klein beetje fantasie had men er - als ze toch van haar plaats moest - een andere bestemming voor kunnen bedenken, desmids in delen. Het schitterende middenpaneel - herten bij de waterbron - had b.v. kunnen fungeren als front voor het huidige nieuwe altaar dat staat op de plaats van die vroegere communiebank.

Kortom: er zijn in de loop van de tijd vaak (onnodige) veranderingen doorgevoerd; en deze veranderingen leidden vrijwel altijd tot onherstelbaar verlies!

Erg jammer.....

*In volgorde worden
in dit album behandeld:*

- I** *Priesterkoor*
- II** *Maria-altaar*
- III** *St. Jozef-altaar*
- IV** *Transept (dwarsbeuk)*
- V** *Middenschip*
- VI** *Zijbeuk (evangelie-kant)*
- VII** *Zijbeuk (epistel-kant)*
- VIII** *Orgel*
- IX** *Kapel O.L.V.*
- X** *Doopkapel*

I PRIESTERKOOR

Het meest in 't oog springende in het priesterkoor is uiteraard het in wit zandsteen en marmer uitgevoerde hoofdaltaar.

De maker ervan is W. Mengelberg uit Utrecht.

Het dateert uit de tijd direct na het gereedkomen van het kerkgebouw en is rijk versierd met beelden, beelden-groepen en pinakels.

Tegen de altaartafel ziet men een voorstelling: Christus (Zam ter slachtbank geleid). Deze voorstelling is 'n vervanging van een vroegere voorstelling.

Op het retabel links beneden (evangeliekant) zijn twee kerkleraren afgebeeld.

Daarboven Jozua en Kaleb, de 2 verspieters, door hun leider Mozes ter verkenning naar het beloofde land vooruit gezonden en hieruit, rijk beladen, terugkerend.

Op het retabel rechts beneden (epistelkant) eveneens een voorstelling van 2 kerkleraren.

Daarboven de Samaritaanse vrouw bij de waterput (Evangelie v. Johannes, 4^e hoofdstuk.)

Links en rechts van de expositietroon beelden resp. voorstellend St. Willibrord en Johannes de Doper.

Tenslotte tegen de linker "zijwand" de H. Clara en aan de rechterkant de H. Rochus.

De dag en nacht brandende
Godstomp, die ook al dienst
heeft gedaan in de rond 1900
afgebroken oude kerk.
Deze lamp is nagenoeg het
enigste overgeblevene uit de
oude kerk dat weer een
plaats heeft gevonden in de
huidige St. Werenfriduskerk.

Het prachtige koperen kruis in
de expositie-troon, geflankeerd
door St. Willibrord (L) en Johan-
nes' de Doper (R).

Bij de engel boven 't opschrift:
"Venite adoremus"
(Komt, laten wij aanbidden).

Twee engel-figuren op de ta-
bernakel deuren.
Ze zijn geschilderd door een
zekere Poland, een Duitser
die samenwerkte met W. Men-
gelberg.
Meestal schilderde hij op me-
taal en de voorstelling werd
dan - evenals bij deze deuren -
afgedekt met glas.

St. Willibrord

Venite Adoremus

Johannes d. Doper.

De beelden rond de expositietroon

△
Beeld van de H. Clara, geplaatst tegen de linker-
kant (evangeliekant) van het hoofaltaar. Feestdag 12 aug.

De H. Clara leefde van 1193-1253 in Assisi.
Ze stamde uit een adellijk geslacht.
In 1210 trad zij - onder invloed van St. Fran-
ciscus v. Assisi - in het klooster en stichtte
de naderhand bekend geworden Clarissenorde.
Haar niet vergane lichaam kan men heden ten
dage nog zien in de naar haar genoemde
kerk, de "Sa. Chiara" in Assisi, waar de gla-
zen schrijn met haar lichaam is opgesteld.

De 2 verspieters
Jozua en Kaleb.

Kerkleraar Ambrosius.

Kerkleraar Hieronymus

▷ Samaritaanse vrouw
bij de waterput van Jacob
(Evang. v. Joh. 4^e hoofdst.)

H. Rochus (1295-1327)
Patroon van lijdens aan
pest. (Feestdag 16 aug.) ▷

De H. Rochus is tevens een van de patroons
van de boeren. Volgens een legende bracht
een hond hem - tijdens ziekte - brood.
Vandaar dat hij wordt afgebeeld met een
hond aan zijn voeten. Waar hij vereerd wordt,
wordt Rochus-brood gezegend, dat aan het
vee wordt gevoerd.

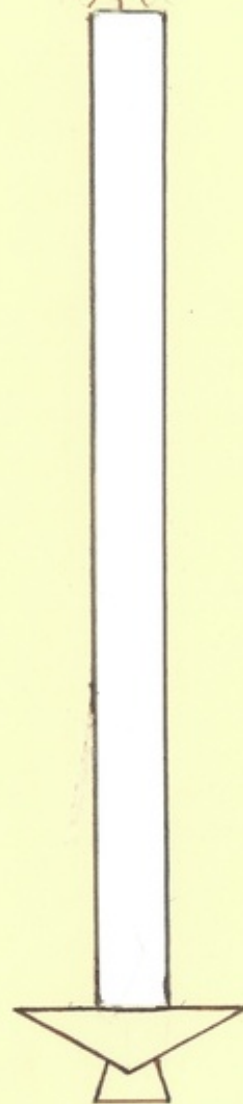

De kerkleraren
Augustinus en Gregorius.

De huidige voorstelling (brandend lam) tegen de tombe van het hoofdaltaar, is een vervanging van een vroegere; beter gezegd: een vervanging van vroegere voorstellingen, want het front van de altaartombe was middels zuiltjes in meerdere vlakken verdeeld waarop bijbelse voorstellingen.

Pastoor Bergervoet vond. e.e.a. maar wat popperig (misschien ook wel een groot "stofnus"!) en liet al vrij kort na zijn komst van Bongerecompaschum naar Zieuwent (1930-1950) een nieuwe steen aanbrengen.

Tevens werd toen het middenpaneel van de communiebank (voorstelling Laatste Avondmaal) vervangen door het prachtige paneel "Herten bij de waterbron". Het werk werd uitgevoerd door een steenhouwer uit Winterswijk die tijdens zijn werkzaamheden in de kost was bij oud-hoofdstad J. Klein Goldewijk.

Venite ad me omnes
et ego retiriam vos.

Het reliëf tegen de tombe van het hoofdaltaar.

*De muurschilderingen rond het
hoofdaltaar (door Wijnand Geraedts)*

Links boven:
Abraham offert zijn zoon Isaïe.

Links beneden:
*Mozes als leider van het volk Is-
rael op hun tocht door de woestijn.*

Rechts boven:
De leerlingen van Emmaus.

Rechts beneden:
*De wonderbare broodvermenigvul-
diging.*

het kruis voor het priesterkoor, eveneens afkomstig uit het atelier van Mengelberg te Utrecht.
De stijl is dezelfde als die van het St. Jozef-altaar.

Een van de grote kandelaars in het priesterkoor. (Een opname waaruit vakmanschap spreekt!)

Nadat er in de vijftiger jaren nieuwe ramen waren aangebracht in het priesterkoor, kreeg het kruis van Mengelberg een aantal jaren een plaats in het zijschip vóór het St. Jozef-altaar; dit omdat 't kruis vanwege zijn omvang teveel 't zicht op de nieuwe ramen benam. Jaren later werd op een parochie-vergadering het idee geopperd het kruis weer op zijn oude plaats te hangen. Dit plan stuitte op verzet van de kant van het kerkbestuur; de kosten zouden veel te hoog zijn. "Honderden zou 't kosten"! Dit viel nogal mee; de werkelijke kosten: 1 krat bier! Voor deze "beloning" werd het kruis door J. Cuppers' en enkele van zijn medewerkers weer op z'n vertrouwde plaats terug gebracht....

de beelden

St. Willibrordus

St. Bonifatius

priesterkoor

St. Antonius v. Padua

St. Werenfridus

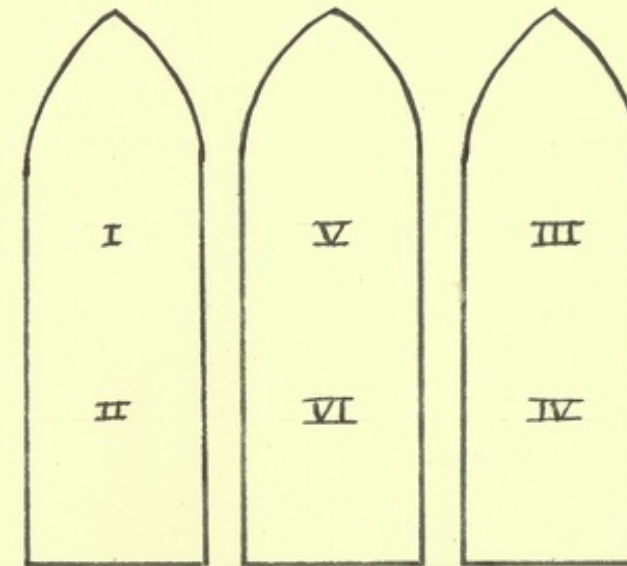
In "betere tijden" stonden deze beelden onder rijk versierde houten baldakijns; doch deze werden op een goeie dag boven de heilige hoofden verwijderd!....en ze verhuisden naar de pastoriezolder.

Toen men ze na de "grote zuivering" weer wilde aanbrengen, waren ze verdwenen.... (Gods wegen zijn onnaspeurlijk, die van sommige pastoors kennelijk ook!...)

RAMEN IN HET PRIESTERKOOR

Bij de oude ramen waren alleen de 3 middelste ramen voorzien van gebrandschilderde voorstellingen en wel episoden uit het leven van de H. Werenfridus.

I Geboorte St. Werenfridus
 II Zijn priesterwijding.
 III Preek bij bekeringswerk.
 IV Genezing van een zieke.
 V Zijn sterfbed.
 VI Zijn begrafenis.

Beneden in de ramen stonden de namen van de gevers.

Deze ramen (afkomstig uit het atelier Schifferstein te Hilversum) zijn in de vijftiger jaren aangebracht tijdens het pastoraat van Past. Kaalberg. Ze bevatten voorstellingen uit het leven v. Christus en enkele heiligen uit de Nederlandse kerkprovincie.

Christus op Calvarie

Geboorte van Christus.

JOANNES.

Zijn Evangelie begint met een arends-
vlucht tot hem, door Wie alles geschapen is.

MATTHEUS'

Zijn evangelie begint met de menselijke
afstamming van Christus.

In het middenraam (boven)
een voorstelling v. Christus,
geflankeerd door de symbo-
len van de vier Evangelisten:

Arend : Joannes'
Leeuw : Marcus'
Gevleugeld mens : Matheus'.
Rund/offerdier : Lucas.

LUCAS'

Zijn Evangelie begint met het offer van Zacharia's.

Zijn Evangelie begint met Joh. de Doper, de stem van een
roepende in de woestijn.

MARCUS'

RAAM ST. WILLIBRORD

*Patroon van Nederland
en
aartsbisdom Utrecht.*

*St. Willibrordus met op de
achtergrond de domtoren
van Utrecht.*

*Op de beide foto's rechts in
voorstelling van het wonder te
Heilo waar door toedoen van
St. Willibrord 'n bron opborrelde.
heden ten dage nog bekend als
het putje van Heilo.*

raam
st. werentfridus

*St. Werentfridus ligt begraven in de kerk te Elst.
Aan de bijzetting van zijn stoffelijk overschot gingen
nogal wat strubbelingen vooraf, want de inwoners van
Elst en Westervoort vochten min of meer om zijn gebeente.
De keus liet men aan St. Werentfridus zelf: met zette
bootje met zijn gebeente op de Rijn en waarheen het
bootje dreef, hoorde hij thuis. Uiteindelijk werd hij met
een ossenkar vervoerd naar de kerk te Elst.
Deze tafereelen zijn in dit raam uitgebeeld.*

RAAM ST. BONIFATIUS

Boven St. Bonifatius op de achtergrond de naar hem genoemde kerk te Leeuwarden.

Antonius v. Padua met achter hem de graaf van wie hij volgens de legende een berg cadeau kreeg.
Rechts geknield in pij: Broeder Leo.

Moord op St. Bonifatius te Dokkum

II MARIA-ALTAAR

Het traceerwerk in de vorm van een torenspits bovenop het altaar werd onlangs eerst weer op deze plek teruggezet; pastoor Buve liet het eertijds verwijderen om beter zicht te geven op het geschonken raam.

Ave Maria,
gratia plena, Dominus tecum.

De engel Gabriël brengt aan Maria de blijde boodschap.

Links en rechts van het Maria-beeld ziet men in reliëf afgebeeld de geboorte van Christus (bezoek herders) en het bezoek van Maria aan haar nicht Elisabeth. (Maria Visitatie)

Zeer waarschijnlijk was het Maria-altaar eertijds - net als het St. Jozef-altaar - voorzien van draaibare panelen (2 stuks). Dit is af te leiden uit scharnierdelen die nog lang zichtbaar zijn geweest op de zij-kanten van de hier links afgeb.-voorstellingen. Delen van snapsloten boven op de predella's (benedenstuk van altaaropstand) wijzen eveneens in deze richting.

In de katholieke kerk wordt Maria algemeen beschouwd als koningin, vandaar de kroning van Maria in de hemel tot koningin. (links)
Deze wandschildering is evenals bovenstaande "Verkondiging van de blijde Boodschap" geschilderd door W. Geraedts. De schilderijen vertonen kenmerken v.h. stylisme (= schildersrichting)

DETAILS UIT RAMEN

BOVEN MARIA-ALTAAR

Strofe uit het Magnificat

*Het lege graf van Maria; bij de
opening ervan vond men alleen
maar bloemen....
(links)*

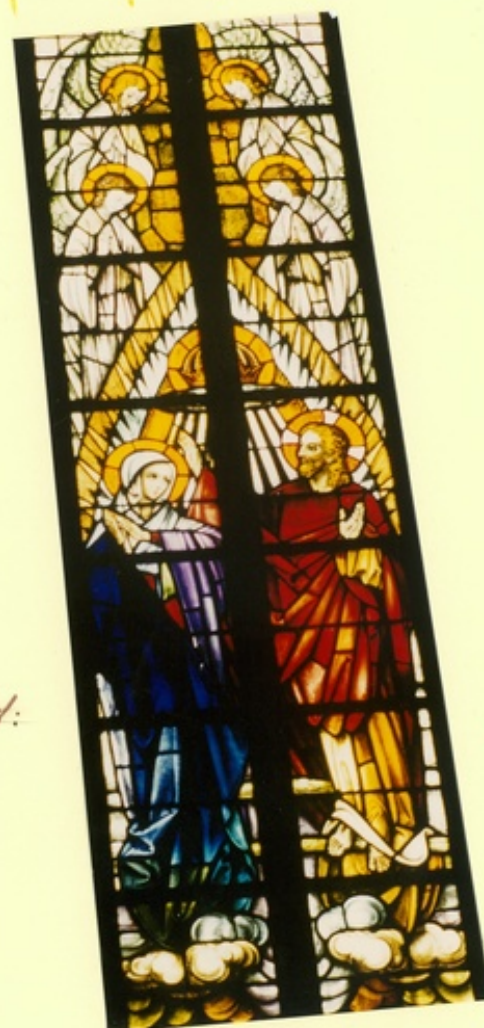

*Bezoek van Maria aan
haar nicht Elisabeth.
(rechts)
Feestdag: 2 juli.*

Ten-hemel-opneming van Maria ▽

Feestd:

15 aug.

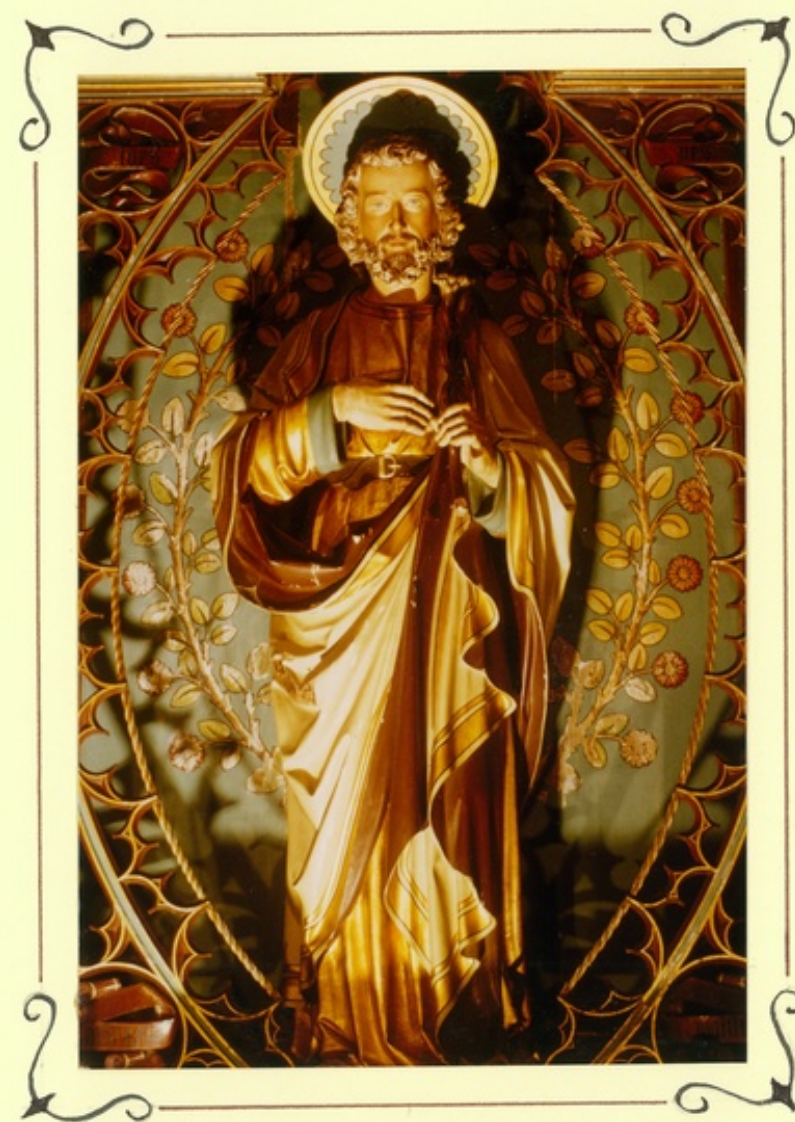
nog enkele details
uit de maria-ramen...

Opdracht van Maria in de tem-
pel door haar ouders Joachim
en Anna.

Feestdag: 21 nov.

III ST. JOZEF-ALTAAR

— Ite ad Joseph —

Profeet Ezra, wetgeleerde.

Trok in 450 v. Chr. met ca. 1500 joodse ballingen op grond van een edict van de Perzische Koning van Babylonië naar Jeruzalem en riep daar nieuwe regeling van rechtspraak en eredienst in leven.

△ Op de predella's van het altaar voorstellingen van 2 profeten.

Malachias' of Maleachi

Profeet, prediker tegen ontarding der priesters en aankondiger van de te verwachten oordeelsdag (Laatste profetenboek van Oude Testament.)

*Op de tabernakeldeur de initialen: SJ.
(Sint Jozef)*

△
*H. Isidorus, patroon v.d. boeren.
 Geboren ca. 1070, overleden 15-5-1130.
 Begraven in Madrid. Feestd. 15 mei.*

△
*H. Donatus, martelaar.
 Was Romeins soldaat (2^e eeuw), beho-
 rend tot "bliksemlegioen". Wordt
 daarom vereerd als patroon tegen onweer.*

Linker-panelen st. Jozef-altaar

rechter-panelen st. Jozef-altaar

*H. Jrmgardis (1025-1082) ▽
Gravin van Zutphen en Gelder; leef-
de teruggetrokken leven in Keulen.
Deed veel voor de armen. Feest 4 sept.*

*H. Cunera, martelares. ▽
Leefde te Rhenen rond 700.
Stierf marteldood door wurging.*

panelen tegen altaartafel

h. theodorus

Onderging in het jaar 306 de vuur-
dood nadat hij de tempel van de
Godin Cybele te Amasea in Pontus
in brand had gestoken. Feestdag 9 nov.

h. euphemia

Stierf de marteldood in Chalcedon on-
der keizer Diocletianus. Feestd. 16 sept.

h. henricus

Hertog van Beieren, later keizer van
Duitsland; stierf in 1024.
Zijn vrouw was de H. Cunegundis.
Feestdag 15 juli.

Deze voorstellingen zijn - evenals de tabernakeldeuren v.h. hoofdaltaar - geschilderd door Poland en waarschijnlijk ook op metaal.

DE RAMEN BOVEN HET ST. JOSEPH-ALTAAR

*Te oordelen naar stijl en
kleurenpracht zijn deze ra-
men - als die boven biecht-
stoelen - afkomstig uit atelier
van glazenier Kocken Utrecht.*

In het raam midden boven het altaar zijn 2 voorstellingen aangebracht; boven ziet men het Christus-kind als heerser over het heelal en alles wat geschapen is. Naast hem de H. Jozef als zijn voedstervader (zie foto links). De H. Jozef stamt uit het geslacht David, daarom is koning David beneden afgebeeld, spelend op de harp. De vrouw is de overgrootmoeder van David, Ruth. Wat de kunstenaar precies beoogd heeft met de kerk op de rots - onmiskenbaar de St. Pieter v. Rome - is niet geheel duidelijk. Mogelijk te maken met: "Beschermer der H. Kerk", een aanroeping uit de litanie van de H. Joseph?

Friedrich Wilhelm Mengelberg

St. Jozef wilde, nadat hem bekend werd dat Maria de moeder van Jezus zou worden, de relatie met haar verbreken. In een droom verscheen hem een engel die hem verzocht van dit voornemen af te zien en Maria als zijn vrouw te nemen.

Het St. Jozefaltaar is evenals het hoofdaltaar gemaakt door beeldhouwer F.W. Mengelberg.

Hij werd in 1837 als zoon van protestantse ouders geboren in Keulen en ging later, mede onder indruk van de middeleeuwse kunst, tot het katholicisme over.

In 1869 kwam hij naar Utrecht waar na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853, een herleving van de kerkelijke kunst ontstond.

Zijn eerste werkzaamheden aldaar hadden waarschijnlijk te maken met het restaureren van de, zeer sterk verminkte St. Catharijnekerk.

Voor tal van kerken in Nederland en het Rijnland vervaardigde hij in hout of steen uitgevoerde altaren en beelden, waarvan de artistieke kwaliteit over het algemeen ver uitstak boven het gemiddelde van de neogotische kunst in die tijd.

Op latere leeftijd kreeg hij nog de opdracht bronzen deuren te ontwerpen voor het portaal in het noordelijk dwarspand van de Keulse dom.

Hij was zeer bevriend met de bekende architect Tepe en nam samen met hem een belangrijke plaats in bij de kunstenaarsver. "St. Bernulphus". Dit kunstenaarsgilde werd zeer sterk beïnvloed door de hoge geestelijkheid.

Onbetwist de mooiste (en ook de bekendste) voorstelling in deze ramen: De vlucht van Jozef en Maria met 't Kind naar Egypte, na de aankondiging van koning Herodes alle pasgeborenen in Betlehem te doden. Een dankbaar onderwerp voor 'n kunstenaar.

muurschilderingen

ST. JOZEF-ALTAAR

Boven biechtsteel: De barmh. Samaritaan.

IV TRANSEPT (DWARSBEEK)

In het transept wordt ieders aandacht het meest getrokken door de kolossale, prachtig gebrandschilderde ramen; ze zijn een schepping van glazenier Kocken uit Utrecht en door hem gemaakt in de jaren ± 1910-1920. Deze kunstenaar had kathedraalglas gekocht in Frankrijk en dat heeft hij voornamelijk verwerkt in de bovenste helft van de ramen.

◀ Raam links (evangelie-kant)

In het midden van het raam ziet men Jezus de mensen onderrichten. Hij houdt Zijn bergrede, de grondwet van hen die Hem volgen.

Een onderdeel van deze bergrede zijn de acht zalig-sprekingen; engel-figuren met acht maal het woord "zalig" boven in het raam, verwijzen hiernaar.

In de muurschilderingen rond het raam zijn vier van deze acht zalig-sprekingen op hun praktische toepasbaarheid uitgebeeld.

Detail: Jezus houdt Zijn bergrede.

Rechts het benedendendeel ▶ van het raam.

In het midden het bekende bijbelverhaal: de dochter van Herodias krijgt koning Herodes het hoofd van Johannes de Doper aangeboden.

Rond dit tafereel: Core (of Korach), Dathan en Abiram.

Zij waren Levieten (ondergeschikte werkzaamheden bij de offerdienst) en eisten het priesterschap op. De aarde spleet uiteen en alle drie werden met hun volgelingen voor straf door de aarde verslonden.

Maria met Kind Jezus en St. Agnes'.
 St. Agnes' stierf op 13-jarige leeftijd de
 marteldood. Met toespeling op haar
 naam wordt zij afgebeeld met lam.
 Feestdag 21 januari. Op deze
 dag worden in Rome altijd 2
 lammeren gewijd waarvan
 de wol gebruikt wordt voor
 de schouderkap van aarts-
 bisschoppen.

◀ H. Martinus' van Tours' (in de volksmond
 St. Maarten) Geboren in 316, overl. 8-11-397.
 Was eerst soldaat. Hij deelde zijn
 soldaten mantel met een arme; in
 de nacht daarop verscheen Christus
 hem met de halve mantel: hij had
 hem ook aan Christus gegeven.
 In het jaar 371 werd hij bis-
 chop van Tours. Feestd. 11 nov.

zalig de vreedzamen

zalig de zuiveren van harte

zalig de barmhertigen

de overige vier
 zalig-sprekingen

◀ Boodschap aan de herders te
 Betlehem dat Jezus is geboren.

Marteldood v.d. H. Bonifa-
 tius te Dokkum. ▶

de 12 apostelen

Muurschilderingen op de zijwanden (boven) van het transept.

Deze schilderijen hebben helaas veel te lijden door weersinvloeden.

Niet name de voorstelling van Jacobus de Mindere (hierboven) waarbij het onderschrift reeds is weggevallen.

Jacobus zal zoetjesaan veranderen in een onherkenbaar persoon.

St. Franciscus preekt tot de vogels ►

VIER VAN DE ACHT ZALIG-SPREKINGEN

zalig de zachtmoedigen

zalig de armen van geest

◄ *In het huis van de farizeër Simon.
De voeten van Jezus worden met tranen
gewassen en met olie gezalfd door
Maria Magdalena.*

zalig zij die weenen

zalig die honger en dorst
ten naer gerechtigheid.

◄ *Waarschijnlijk verhaal van de ondankbare dienaar.
Hij werd uit de gevangenis ontslagen omdat
zijn heer medelijden met hem had.
De ondankbare dienaar liet op zijn beurt echter
een andere dienaar in de gevangenis werpen
omdat deze nog schuld bij hem had.*

Missietafereel ►

Boven biechtstoel: Terugkeer verloren zoon.

Mozes met de stenen tafelen waarop de 10 geboden, dalend van de berg Sinai. ►

*Rectificatie.
"Noorzijde" in
kopregel moet zijn:
"NOORDZIJDE"*

Aanbidding van het gouden kalf. Mensen kijken verschrikt en verwonderd naar boven omdat "God heeft gesproken". Beneden offert men wierook en offerdieren aan hun "god", 't gouden kalf. ►

raam aan noorzijde van transept.

In dit raam zijn door glazenier Kocken uitgebeeld de Wetgeving op de berg Sinai en de aanbidding van het gouden kalf.

enkele gegevens betr. de apostelen

Johannes. Hij wordt beschouwd als de leraar der intieme geheimenissen van God. Hij is afgebeeld met een beker. De slang die hieruit omhoog kronkelt duidt aan dat de beker met gif gevuld is; men heeft n.l. geprobeerd Johannes te vergiffigen. Hij stierv er echter niet aan. Feestdag 27 dec.

Petrus. De vurige; eerste opvolger van Christus. Vaak wordt hij afgebeeld met een haan vanwege zijn verloochening van Christus. Deze voorstelling van hem met sleutel in zijn hand slaat op gezegde van Christus: "Aan U zal ik de sleutels van het koninkrijk der hemelen geven." Feestdag 29 juni.

Jacobus de Meerdere. Van hem is bekend dat hij veel rondreisde, vandaar de voorstelling met reisstaf. Sinds de negende eeuw is zijn graf te Compostella in Spanje, waar de heilige hoog vereerd wordt. Hij was één van de drie bevoorrechte apostelen. Overleed omstr. 42. Feestdag 25 juli.

Thomas. De ongelovige. "Zijn ongelooft heeft ons meer goed gedaan dan het geloof van de anderen", aldus de H. Gregorius. Speer en winkelhaak zijn doorgaans zijn symbolen; dit laatste attriboot waarschijnlijk omdat hij zich van de juistheid van zaken perse wilde overtuigen. Gedood in India. Feestd. 21 dec.

Simon. Hij wordt de ijveraar genoemd. Hij preekte in Egypte en werkte samen met Judas Thaddeus, in Perzië. Daar stierv hij omstreeks het jaar 70 de marteldood: hij werd er doormidden gezaagd, vandaar de afbeelding met zaag. Feestdag 28 oct.

Matthias. Hij wordt eerst na de hemelvaart van Christus onder de apostelen opgenomen in plaats van Judas de verrader. Of het symbool, dat hij op deze schildering in zijn hand houdt, te maken heeft met zijn marteldood? Matthias werd levend geroosterd. Zijn feestdag 24 febr., in een schrikkeljaar 25 febr.

Jacobus de Mindere. Hij was de broeder (bloedverwant) van Christus en de eerste bisschop van Jeruzalem. Het zwaard waarmee hij is afgebeeld, duidt op zijn marteldood middels het zwaard. Feestdag 11 mei.

Andreas. Deze apostel, voorgesteld met het naar hem genoemde kruis, voelde zich niet waardig genoeg om op dezelfde manier te sterven als Christus. Daarom werd op zijn verzoek een ander kruis gemaakt, het alom bekende Andreas-kruis. Men zegt dat hij vol begeestering dit kruis, waaraan hij ging sterven, omhelsde. Feestdag 30 nov.

(Judas) Thaddeus. Hij is de broer van Jacobus de Mindere. Hij predikte in Mesopotamië en werkte samen met de apostel Simon in Perzië, waar hij omstreeks het jaar 70 ook is gestorven. Het boek dat hij op deze muurschildering in zijn handen houdt, zal duiden op zijn predikingen. Feestdag 20 okt.

Mattheus. Was eerst tollenaar, later door Christus als één van zijn apostelen uitverkoren. Mattheus verhaalt zijn bekeringsgeschiedenis in het evangelie van zijn feestdag. Jezus zag hem bij het tolhuis zitten en sprak tot hem: "Volg mij." En hij stond op en volgde hem. In dit evangelie weerlegt Jezus ook het verwijt van de Farizeëen dat hij zich ophoudt met de tollenaars: "Zij die gezond zijn, hebben geen geneesheer nodig, maar wel die ziek zijn." Mattheus predikte het evangelie in Perzië. Feestdag 21 sept.

Philippus. Hij behoort tot de eerstgeroepenen van Christus. Zijn feestdag vattsamen met die van Jacobus de Mindere: 11 mei.

Bartholomeus. Joh. de Evangelist noemt hem ook Nathanaël. Van deze zegt Christus: "Daar heb je een rechtgeaarde Israëliet, waar geen bedrog in steekt!" Hij heeft het geloof verkondigd aan de Armeniërs, waar hij bijzonder vereerd wordt. Feestdag 24 aug.

VIERING-GEWELF

Op foto beneden het mooi beschilderde viering-gewelf.
(viering is dat deel van kerk dat ligt op kruising van
middenschip en dwarsbeuk.)
Het wordt ook wel ster-gewelf of triomfboog genoemd.

De Werenfriduskerk van Zieuwent is een z.g. kruiskerk.
Kenmerkend voor een kruiskerk is dat middenschip en
dwarsbeuk even hoog zijn. Door deze hoogte was het
mogelijk om - als in andere kruiskerken - grote gebrand-
schilderde ramen met bijbehorende schilderijen te situeren
in het transept.

Links op bovenstaande foto is nog juist het klokketouw-
gat zichtbaar voor het touw dat leidt naar de klok
in de "Kleine" toren. Deze klok wist-samen met de
angelusklok - de dans van de klokkenroef door de
Duitsers in wereldoorlog II te ontepringen. Men heeft
ze tijdig laten onderduiken. Hoor men de angelus-

klok vrijwel niet meer luiden, de klok in de kleine toren
is kennelijk voorgoed het zwijgen opgelegd. Dat was
vroeger anders, toen hoorde men haar zilveren stem
meerdere malen per dag: 5 min. voor aanvang van de
door-de-weekse H. Missen, bij alle H.H. Missen tijdens de
consecratie, bij begrafenis van kinderen, de jaarl. bankenpacht,
enz.

h. hart-altaar

T.o.v. de overige altaren in de Wereldskerk, is dit altaar vrij sober uitgevoerd. Het is een geschenk van een parochiaan.

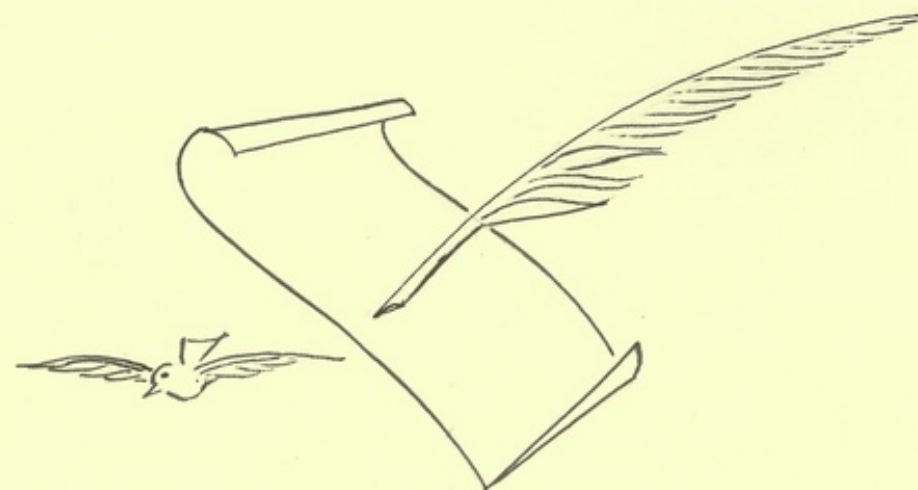
In vroeger dagen gebeurde 't nogal eens - met name bij hoogtijdagen - dat er meerdere geestelijken in de parochie waren. Om aan de verplichting een mis op te dragen te voldoen, kon men in geval van nood naar dit altaar uitwijken. Tegenwoordig wordt 't alleen nog gebruikt als rustaltaar op Goede Vrijdag.

Ambrosius. Leefde van 334 - 397. Hij was de onverschrokken bisschop van Milaan en een gevierd predikant en liturgist. Door zijn prediking is de zondaar Augustinus bekeerd. Feestdag 7 dec.

Augustinus. Een van de grootste kerkvaders. Na een zondig leven bekeerde hij zich door het gebed van zijn moeder, de H. Monica en de invloed van de H. Ambrosius. Door zijn geschriften is hij de grote kerkleeraar. De paters Augustijnen hebben hem als hun vader. Gestorven in 430. Feestd. 28 aug.

Gregorius. Hij wordt paus Gregorius de Grote genoemd. Hij bevorderde de kerkelijke eredienst en de kerkmuziek, het z.g. Gregoriaans, door veel mensen nog steeds gewaardeerd als de mooiste kerkmuziek. Hij is tevens de apostel van Engeland doordat hij missionarissen stuurde die Engeland hebben bekeerd. Hij overleed in 604. Feestdag 12 maart.

Op de muurvlakken in het transept boven de zijbeuken zijn nogmaals de vier grote kerkleraren uitgebeeld, t.w.: Ambrosius, Augustinus, Gregorius en Hiëronymus.

Hiëronymus. Een van de 4 grootste kerkleraren van de westerse kerk. Op verzoek van paus Damasus heeft hij de H. Schrift vertaald uit het Hebreeuws (Vulgata.) Overleed in zijn geliefd Betlehem in 419. Feestdag 30 sept.

V middenschip

Het baldakijn boven de preekstoel in het middenschip.

Deze preekstoel is eerst later hier geplaatst. Aanvankelijk stond op deze plek de preekstoel uit de oude kerk. Op oudere interieur-foto's is dit nog te zien.

De kansel: een fraai uitgevoerd onderdeel van het interieur, door velen echter (met name in vroeger dagen) verquisd omdat hij door zijn omvang zoveel zicht op het hoofdaltaar benam. Ooit zijn er stemmen opgegaan het geval te verwijderen of te verplaatsen. Hoorden de kerkbezoekers vóór in de kerk vroeger weinig of niets van de predikant op de preekstoel, na aanleg van de geluidsinstallatie was dit probleem opgelost. Ten tijde dat de banken in de kerk nog verpacht werden, waren de plaatsen direct achter de preekstoel bijzonder goedkoop; 't was daar een zaak van "stoot je hoofd niet" en trof men een predikant boven zich bij wie de spreekelkieren rijkelijk werkten, dan zat men er alles behalve droeg.....!

Christus op paneel preekstoel Δ

op de wanden
van de preekstoel
de vier evangelisten
gegroepeerd rond
christus

Johannes - Matheus - Lucas - Marcus

de schilderijen op de boogvlakken

Door het hoogteverschil tussen middenschip en zijbeuken ontstaan boogvlakken; op deze boogvlakken zijn schilderijen van diverse heiligen te zien.

1. Lucas de Evangelist. Hij wordt doorgaans afgebeeld met een offerdier of rund, omdat zijn evangelie begint met het offer van Zacharias.

2. Marcus de Evangelist. Zijn evangelie begint met Johannes de Doper - de stem van een roepende in de woestijn - en hij is daarom afgebeeld met een leeuw.

3. St. Stephanus. Een van de eerste martelaren is St. Stephanus; hij vond de dood door steniging. Tijdens deze steniging werden zijn kleren bewaard door Saulus, de latere Paulus.

4. H. Paulus. Was aanvankelijk een fel christenvervolger, doch werd tijdens een rit naar Damascus - om daar christenen gevangen te nemen - bekeerd door een verschijning van Christus die tot hem sprak: „Saulus, waarom vervolgt gij Mij?” Hij wordt met een zwaard afgebeeld omdat hij niet werd gekruisigd zoals gebruikelijk, maar onthoofd vanwege zijn Romeins staatsburgerschap; dit gebeurde in het jaar 67.

5. Stefanus v. Hongarije. Bisschoppen en kerkvaders hebben sterk bijgedragen tot de verbreiding van het geloof, maar ook verschillende koningen hebben meegewerkt aan deze kerstening. Een van deze koningen was Stefanus van Hongarije, die bekend stond als een koning die haast niet lachen kon. Hij dwong de Hongaren tot het christendom.

6. H. Gerhard Sagredo. Bisschop van Csanad. Alle gebieden die door Stefanus v. Hongarije werden veroverd, kwamen door Gerhard Sagredo v. Csanad tot christendom.

7. De profetes Anna. Dochter van Phanuel (of Fanoeël) uit de stam van Aser. Zij was aanwezig in de tempel te Jeruzalem toen Jezus daar door zijn ouders werd opgedragen.

8. Simeon. Eveneens bekend uit het verhaal van de opdracht in de tempel. Hij zowel als de profetes Anna voorspelden dat Jezus de beloofde verlosser was.

9. H. Agnes. Symboliseert de kerkmuziek. Ze werd op zeer jonge leeftijd veroordeeld tot de brandstapel, maar door haar gezang deelden de vlammen haar niet. De beuken echter verbrandden.

10. St. Cecilia. Patrones van de kerkmuziek. Waarom zij dit is, is erg onduidelijk, omdat zij voor zover bekend nooit een noot heeft gespeeld. Zij stierf 3^e-4^e eeuw.

11. Elizabeth van Thüringen. Echtgenote van de landgraaf van Thüringen. Grote naastenliefde kenmerkte haar leven. Tegen de wil van haar man ging zij met brood naar de armen; toen hij haar op deze tochten eens controleerde, vond hij rozen i.p.v. brood in haar schoot. Zij stierf in 1231 op 24-jarige leeftijd.

12. Theresia v. Lisieux. Ook zij staat afgebeeld met rozen, 't teken van reinheid en zuiverheid. Ze was kloosterlinge, Carmelietes, de lerares van de kleine weg van het kindschap Gods. Zij is de patrones van de missiën en stierf in 1897, slechts 24 jaar oud.

13. Aloysius van Gonzaga. Hij was erfprins, kon derhalve genieten van een rijk leven aan het hof van zijn ouders, maar koos voor een armoedig kloosterleven (Jezuiet). Stierf in 1591.

14. Joannes Berchmans. Zoon van een schoenmaker. Ondanks de weinige middelen van zijn vader, weet hij op te klimmen tot leraar wijsbegeerte. Hij is de patroon van de studerende.

15. Francisus van Sales. (waarschijnlijk). Hij was kardinaal (te zien aan purperen schoudermantel) en bisschop v. Genève. Hij schreef zijn Philothea en veel andere werken, waarin hij zijn geest van liefde en zachtmoedigheid neerlegde. Waarom hij met een ciborie wordt afgebeeld, is niet bekend. Stierf 1622.

16. Vincentius à Paulo. Stichter van de Congregatie der Lazaristen en de Dochters van Liefde. Wordt afgebeeld met een ketting omdat hij ooit de plaats innam van een galeislaaf. Zijn liefde voor de armen kenmerkte zijn leven (+ 1660).

17. St. Willibrordus. Bisschop van Utrecht. Hij is patroon v.h. Aartsbisdom Utrecht en de Ned. Kerkprovincie. Hij overleed in het jaar 740 in Echternach.

18. H. Bonifatius. Hij is hier afgebeeld met het pallium (schoudermantel), een pauselijke decoratie v. verdienste.

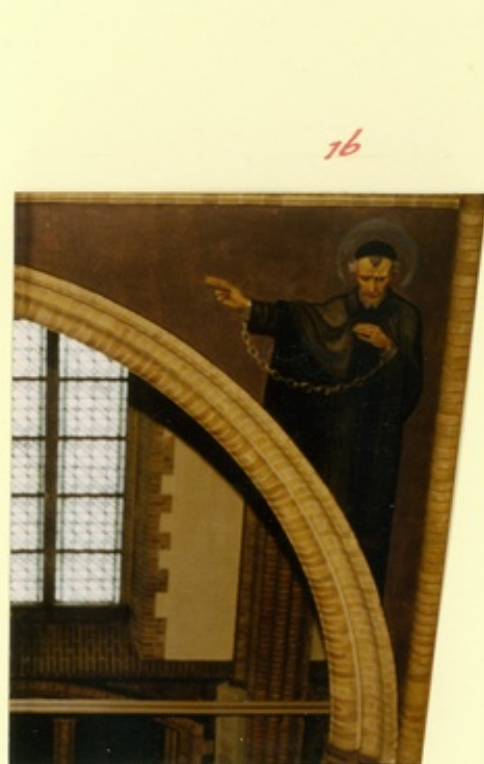
19. Matheus (evangelist) Met engel als vast symbool.

20. St. Jan de Evangelist. Zijn evangelie begint met 'n arendsvlucht tot Hem door Wie alles geschapen is.

Schilderingen
z.o.z.

Wijnandus Aloisius Geraedts

*Als iemand zijn stempel op het interieur
van de Werenfriduskerk heeft weten te
drukken, dan is dat ongetwijfeld de kunst-
schilder Wijnand Geraedts geweest.*

*Hij werd geboren te Swalmen (L) op 5-6-1883,
woonde en werkte in Duitsland (München)
Italië (Rome), Frankrijk, België, Ameri-
ka (New York, Chicago).*

*Terug in Nederland verbleef hij te Velp
en vanaf 1934 in Warmond. Hij ontving
z'n opleiding aan de tekenacademie te Mün-
chen (o.l.v. Feuerstein) en de Antwerpse te-
kenacademie. Hij was lid van de kunste-
naarsver. "St. Lucas" te Amsterdam en la-
ter van de Algemene Katholieke Kunste-
naarsvereniging "St. Bernulphus."*

Hij overleed te Leiden op 19 mei 1958. ~

Het beste bewijs van zijn kunnen heeft Wijnand Geraedts geleverd door de kruiswegstaties. Met name komt door deze schilderijen naar voren dat hij 'n voortreffelijk portret- en figuurschilder was (anatomisch gezien zijn de geschilderde personages perfect weergegeven.) Waarschijnlijk heeft hij zich min of meer gespecialiseerd in deze tak van kunst, want hij tekende en schilderde voornamelijk religieuze onderwerpen (veel wand-schilderingen in kerken) en figuren en portretten.

De staties 1^e/m 7 komen helaas niet goed tot hun recht vanwege plaatsing onder de zijbeukramen waardoor het meeste licht naar binnen valt. De natuurlijke belichting is daardoor bijzonder slecht, soms helemaal zoek.

De staties 8^e/m 14 aan de overzijde komen door de lichtval - met name bij zonnig weer - letterlijk veel beter uit de verf; deze staties, bij zonnig weer bekeken vanuit de juiste hoek, zijn een lust voor het oog.

Al zijn deze schilderijen (op koperplaten van 67x134 cm) ieder voor zich prachtige kunstwerken, er zitten toch wel enkele uitschieters onder; dit zijn bv. de staties 5, 9, 11 en 14. In bijna geen andere statie is het gegeven zo menselijk en dramatisch gebracht als in de 5^e statie: "Simon van Cyrenen helpt Jezus Zijn kruis dragen."

De met gebogen hoofd en neergezlagen ogen Simon, zich blijkbaar schamend voor het uit te voeren karwei, liet door de gebeurtenis kennelijk wat angstig en bedremmeld geraakte zoontje pal naast Simon, de zichtbaar doodvermoeide Christus, de ene hand steunend op de schouder van Simon en de ander op de schouder van de naast hem lopende zoon van Simon, die op zijn beurt weer een medelijdende blik op Christus werpt, dit alles is toch wel op meesterlijke wijze vastgelegd. Hierbij gevoegd het prachtige rood van de kleding van Simon, maakt deze statie tot een van de beste, zo niet de allerbeste, uit de hele serie.

De staties 9 (Jezus' derde val onder het kruis) en 11 (kruisiging van Jezus) munten uit door de diagonale opstelling van het onderwerp. De beste compositie

in een rechthoekig vlak wordt verkregen door het uit te beelden onderwerp daarin diagonaal te plaats'en. Dit gegeven is door schilder Wijnand Geraedts in de gestatie optimaal benut: kruis' en neêrgevallen Christus vormen als het ware één rechte diagonale lijn van links' boven naar rechts' beneden.

Ook bij de 11e statie (kruisiging) komt dit sterk naar voren, zij het in iets' mindere mate: kruis' en de erboven afgebeelde personen vormen één lijn van links' beneden naar rechts' boven.

Waarschijnlijk zal niet iedereen het beamen, toch valt de 14e statie (De graflegging) als één der beste te beschouwen. De plaatsing van Maria en de leerlingen rond de gestorven Christus en de a.h.w. voelbare steer zijn meesterlijk getroffen.

En al speelt het gegeven zich af in de kleine besloten ruimte van het graf, toch weet de schilder nog een geweldige diepte neer te leggen door de uiterst rechts op de achtergrond naar buiten leidende trap....

Zonder twijfel zouden deze staties veel beter tot hun recht komen indien ze geplaatst waren tegen een neutrale, effen achtergrond.

Maar wie zou de vertrouwde, welhaast al te bonte entourage, waarin ze door schilder Geraedts geplaatst zijn, willen missen? Waarschijnlijk niemand.....

Wijnand Geraedts zelf vond de 12^e statie (Jezus' dood aan het kruis) het best geslaagd. Naar verluidt nam hij na het gereed komen van deze schilderij (hij woonde en werkte toen waarschijnlijk in Velp) meteen contact op met de pastorie te Zieuwent om mee te delen dat hij erg ingenomen was met het resultaat van deze statie.

VI ZIJBEUK (evangelie-kant)

DE KRUISWEG-STATIES

In de katholieke kerk wordt de lijdensweg van Christus uitgebeeld in 14 kruiswegstaties. Daar er in de Weren: Friduskerk ruimte was voor 16 voorstellingen, heeft men

aan deze 14 staties nog een tweetal "onechte" toegevoegd, n.l. "Christus in de hof van oljven" (hierboven afgebeeld) en "De Verrijzenis van Christus". Boven de "echte" staties hangt een klein kruisje.

Beeld uit vroeger dagen.....

Bij het zien van het hiernaast afgebeelde kruis zal menig een misschien met enige weemoed terugdenken aan vroeger tijden. Toen werd dit kruis n.l. veelvuldig gebruikt bij de z.g. kruiswegoefening. Op de 1^e zondag van de maand was er's middags "kruisweg waarna lof" i.p.v. de gebruikelijke "vespers en lof." Eveneens werd tijdens de vastentijd op woensdag- of vrijdagavond de kruisweg gebeden, op de quaterdempdagen en uiteraard op Goede Vrijdag.

Het kruis dat tegenwoordig alleen nog op Goede Vrijdag in gebruik is.

Stabat Mater dolorosa
juxta crucem lacrymosa
dum pendebat Filius.

Hierboven de eerste strofe van 't Stabat Mater, een latijnse sequentia die door het zangkoor wordt gezongen tussen de overdenkingen en gebeden bij elke kruiswegstatie in.

❧

*Eia mater, fons amoris,
me sentire vim doloris,
fac, ut tecum lugeam.*

❧

Fac me tecum pie flere,
crucifixo condolere,
donec ergo vixero. *~~~~~*

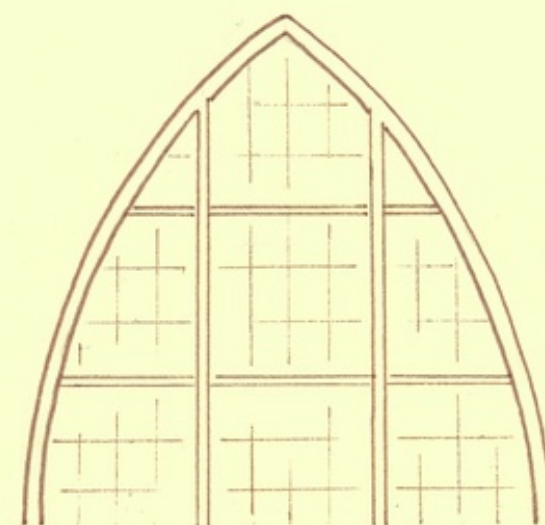

Op de plek waar jarenlang het beeld van de H. Theresia stond opgesteld, in de hoek bij de zevende kruiswegstatie, stond voordien (of zat beter gezegd) de H. Maagd Maria met het kind Jezus. Eénmaal per jaar mocht ze deze plek verlaten om mee te bedevaarten te gaan naar haar eigen bedevaartsoord Kevelaar, alwaar ze in de processies letterlijk op de handen werd gedragen. Oude reeds lang vergeelde foto's bewijzen dat ze er heel vaak is vereeuwigd.

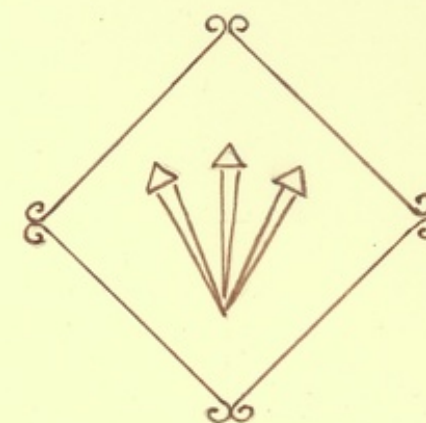
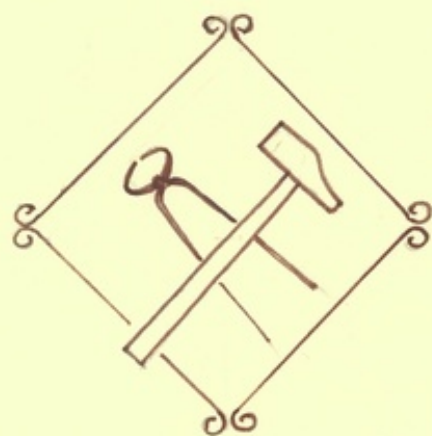
Dit beeld van de H. Theresia van Lisieux stond vroeger in de naar haar genoemde kapel achter in de kerk, thans Maria-kapel. Tegen de ontruiming van deze kapel (tijdens pastoraat past. Kaalberg) werd nogal geprotesteerd, met name door de familie die het beeld destijds had geschonken en de kapel had laten inrichten. De wanden in deze kapel waren voorzien van bijzonder fraaie schilderijen (v. Wijnand Geraedts) aangaande 't leven van de H. Theresia: enkele episoden uit haar kinderjaren, haar intrede in 't klooster en haar sterfbed.

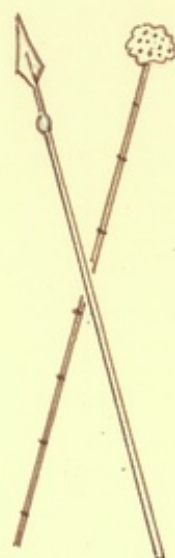

De tochtdeuren achter in de kerk dateren uit de eerste jaren van de 20e wereldoorlog. '5 Winters' was 't achter in de kerk, voordat deze deuren waren geblaatst, niet te harden. Waarschijnlijk werd daar meer gekankerd en gemopperd over deze toestand dan gebeden. De barre winter van 1940-1941 joeg eindelijk echter, behalve de felkoude oostenwind, ook de kogel door de kerk: er werden tochtdeuren aangebracht. Eerst die tussen zijbeuken en de er achterliggende kapellen, 10 à 12 jaar later werden ook de doorgangen van deze kapellen naar 't middenschip "gedicht". De deuren en ombouw zijn gemaakt door Jan Venderboeck, Dorpestr. 62, destijds werkzaam bij een Zieuwentse aannemer.

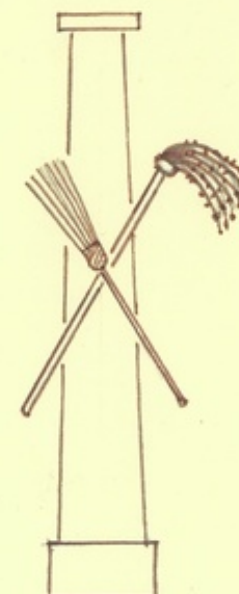

”wij aanbidden u christus en loven u,
omdat gij door uw h.kruis de wereld verlost hebt.”

De tweede "onechte" statie.

St. Isidorus, patroon van de landbouwers.
Het tot nog toe enigste vernieuwde raam
in de zijbeuken met een religieuze
voorstelling. 't Werd geplaatst in 1960.
Waarschijnlijk een gift van parochiaan.

De zondagsplicht was vroeger niet afgedaan met de vroeg-
mis voor dag en dauw (7.00 uur of 7.30 uur) of de late misse
om 11.00 uur. Daar kwam ook nog bij de vespers met lof na-
de middag, elke week mee te vieren of ten minste om de veer-
tien dagen, in sommige gezinnen bij toerbeurt.
Voor de jongere jeugd vormde 'n kruiswegaefening een afwisseling;
men kon hierbij nog eens ongestraft naar achteren kijken omdat het
kerkvolk zich met de dienstdoende priester naar de betrokken sta-
tie wendde. Vandaar het gezegde "kiek-karke" of "umme-kieken".

H. Gerardus.

VIII HET ORGEL

Een van de mooiste kunstwerken in de kerk is ongetwijfeld het orgel. Het is samen met het Winterswijkse Metzler-orgel een van de oudste en mooiste kerkorgels uit deze streek. Het orgel is veel ouder dan het kerkgebouw; het is afkomstig uit Harreveld, waar het werd aangekocht omdat het daar vanwege zijn omvang niet geplaatst kon worden. De speeltafel is met draden en luchtslangen verbonden met een orgelkast ter grootte van 'n kl. woonkamer. Het orgel is verdeeld over 2 manualen (met aan weerszijden de 22 registers) en 1 pedaal. Aan het kleurverschil van de knoppen is te zien welke registers bij de laatste restauratie (1973) zijn veranderd: de gemshoorn van 4 voet werd 2 voet; de salicionaal van 8 voet werd een quint v. $2\frac{2}{3}$ voet; de cello van 8 voet werd een melofoon van 4 voet en de dolce van 8 voet werd een siffllet van 1 voet.

Door de pedaal-coppel wordt tegelijkertijd een manuaal-register bespeeld. Het orgel is 'n mechanisch-pneumatisch orgel, d.w.z. dat de overbrenging van speeltafel naar orgelkast / pijpen deels mechanisch geschiedt en deels met lucht. Men ziet in het midden dan ook de houten mechanieken en aan de zijkant de luchtleidingen. Mechanische bediening verdient de voorkeur, omdat dit sterker en beter bespeelbaar is. Organist J. Kolkman krijgt regelmatig vragen van onderzoekers uit Duitsland, want het orgel in de St. Werenfriduskerk te Zieuwent is waarschijnlijk het enigste exemplaar in zijn soort in Nederland.

De orgelpijpen bevinden zich op de windladen die voor de constante luchttoevoer zorgen. Deze balg dient voor de constante luchtdruk; hij wordt gevuld door een elektrische luchtpomp. Vroeger gebeurde dit met een handpomp die bediend werd door een "Puuster".

De pijpen van het rugpositief zijn de belangrijkste van het orgel en worden ook wel "prestant" of "principal" genoemd. Bij veel orgels dienen de pijpen van het rugpositief uitsluitend als decoratie. De grootste pijpen van de principal zijn 8 voet.

Het geluid van een orgel wordt veroorzaakt door een pijp die werkt als een fluit of door een pijp met een trilmetaal. De trompetten hebben een trilmetaal.

De houten pijpen van 16 voet worden door de pedalen bediend en brengen bastonen voort. De siffllet is bij de laatste restauratie vernieuwd. Doordat de grootste pijp bij de siffllet slechts 1 voet is, brengt de siffllet de lichte tonen voort. De kleinste pijpen op de voorgrond zijn niet veel groter dan een lucifer. Het orgel bevat meer dan 1000 pijpen. Het register van de trompet bevat (in tegenstelling tot een gewone trompet) 52 pijpen, omdat iedere pijp voor een aparte toon staat.

Enigszins jammer dat het orgel bij de restauratie in 1973 door de fa. Elbertse uit Soest deels pneumatisch is geworden. Het fast de waardigheid van zo'n orgel aan. De financiën hebben waarschijnlijk tot dit besluit geleid.

Ten tijde van Pastoor Bergervoet (omstr. 1942) kreeg het orgel een grondige schoonmaakbeurt. De "schoonmakers" hadden wel eer van hun werk; 't leek wel of er een nieuw orgel was geplaatst!

Deze opname toont duidelijk dat ook de buitenkant van 't orgel erg fraai is....

Registerknoppen.

Tot ± 1937 waren de koorzangers op het oksaal (doxaal) aanmerkelijk kleiner behuïsd; de afcheiding aan de voorzijde liep toen n.l. nog gelijk met de muur er beneden. Om over meer ruimte te kunnen beschikken werd rond genoemd jaar de nu aanwezige uitbouw aangebracht. Het werk werd uitgevoerd door een Zieuwentse aannemer.

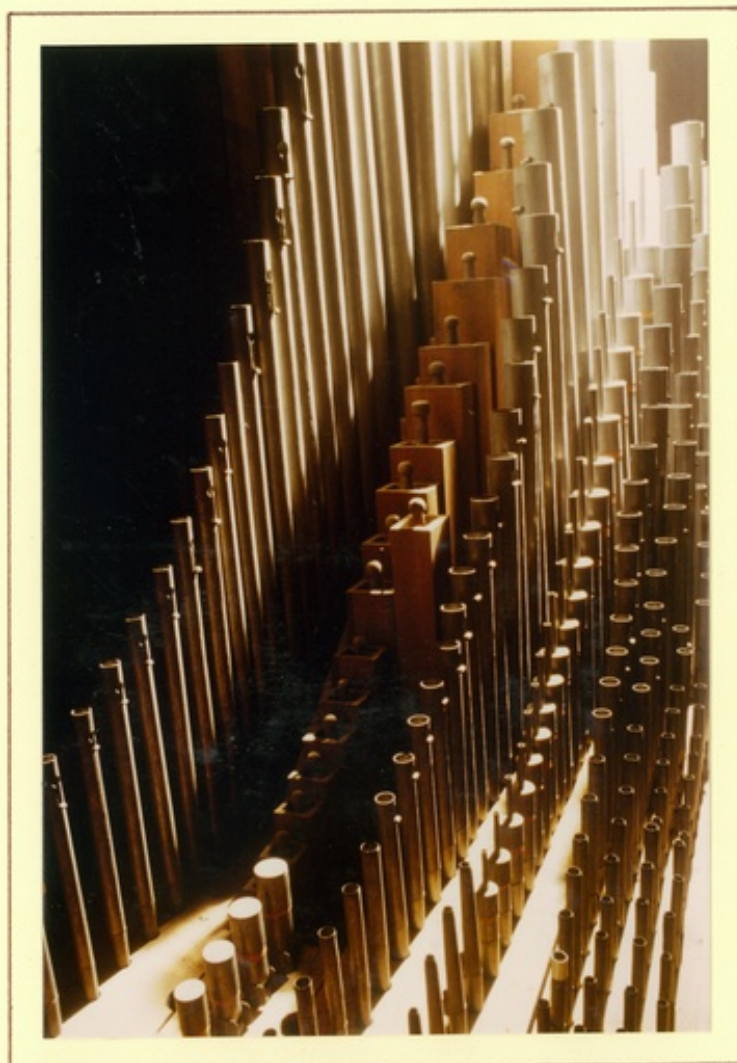
De speeltafel.

De eerste organist die dit orgel ging bespelen was J. Kolkman (Harmes). Hij had op dat moment in deze functie al een aardige staat van dienst achter de rug, want vanaf 1877 was hij al organist in de oude kerk. In de kerstnacht van 1937 werd hij opgevolgd door zijn naamgenoot J. Kolkman (Groot-Hoenderboom); deze werd na het overlijden van Meester Niënhuis tevens directeur van het zangkoor en vervult dus een dubbele functie. Naast J. Kolkman fungeert (doorgaans) Th. Bekken (Loeks) als organist.

Prachtige kleuren die verstoppertje

spelen achter het orgel.....

Een woud van pijpen....

Te Deum laudamus....

*Maria, afgebeeld als de Moeder
v. Altijd durende Bijstand, in
de struik van Jesse.*

*"Bij het aanbrengen van de
teksten op de muur bleek
dat ik pluggen te kort kwam.
Om m'n werk toch te kunnen
afmaken heb ik toen maar
wat splinters hout van de
onderkant der knielbanken
in de laatste rij kerkbanken
gestoken.....!"*

*Aldus weet de heer Kemper
zieh nog goed te herinneren...*

IX - MARIA-KAPEL

*De inrichting van deze kapel - voorheen
Theresia-kapel - kwam in de vijftiger jaren tot
stand tijdens het pastoraat van Past. Kaalberg.
Het siersmeedwerk is vervaardigd en geïntalst
door Dhr. Alex Kemper uit Hollandse Rading,
destijds werkzaam bij de firma Rozemalen te
Utrecht. Deze man was van beroep koperslager.*

x-DOOPKAPEL

... waar vrijwel elke Zieuwentenaar gedoopt is'....

Een van de wandschilderingen ▶

◀ De fraaie doopvont achter het hek van Zieuwentse makelij. In de uit zandsteen gehouwen voet is de naam Bessling-Borken gegraveerd. Het bovenstuk is brons-gesmeed; op de top staat een uit brons gegoten beeld van Johannes de Doper.

De doopkapel is helaas niet meer in gebruik. Tegenwoordig vindt het dopen plaats bij de nieuwe doopvont vóór in de kerk. Vroeger mocht een pas-geborene - nog be-hept met de erfzonde - nog niet vóór in de kerk toegelaten worden; vandaar dat een doopvont altijd achter in de kerk stond.

De ramen in de doopkapel zijn - evenals die in de Maria-kerk - geplaatst rond 1940.

De prachtige muurschilderingen in de doopkapel (ook van Wijnand Geraedts) hebben helaas veel te lijden door vocht.....

*Christus' afgebeeld in 't midden
achter de doopvont. Duim en wijs-
vinger van Zijn linkerhand op el-
kaar geeft aan: Jezus' Christus'
is één persoon. De twee opge-
stoken vingers van Zijn rechter-
hand betekenen: Die ene per-
soon heeft twee naturen, de
goddelijke en de menselijke
natuur.*

De kerststal zoals die in de kersttijd staat opgesteld voor 't St. Jozef-altaar. Waarschijnlijk aangeschaft ca. 1910-1920

VREDE OP AARDE?

Het Kerstgebeuren was in vroeger dagen nauw verbonden met de z.g. "bankenpacht".

Jeder gezin had een vaste plaats of vaste plaatsen (naar gezinsgrootte) in de kerk en deze werden op 3^e Kerstdag jaarlijks verpacht. Vanaf Nieuwjaarsdag kon men de nieuw gepachte plaats(en) innemen. (Let wel: de zitplaatsen werden verpacht, niet de knielbanken).

Het luiden van de klok in de kleine toren op 2e Kerstdag 's-morgens om 5 min. voor g kondigde aan dat het jaarlijkse spektakel om quur ging beginnen.

Een spektakel was dit dorpsgebeuren zeer zeker: dagen van te voren en zeker nog een week lang na dien leverde deze Bankenpacht gesprekstof bij de kapper, de bakker en in de café's.

De verpachting begon in het middenschip vooraan. Een tafeltje waarachter een drietal kerkmeesters, schoot omstuwd door gegadigden met - al naar gelang geaardheid - verhitte koppen of lijk bleke gezichten, bank voor bank naar achteren.

Voor de serieuze pachter was 't zaak pal bij dit tafeltje te staan: de kerkmeester hoorde of zag de belanghebbende dan "mien" roepen; de verpachting geschiedde aanvankelijk n.l. bij afslag. Als meer dan één gegadigde zijn "mien" liet horen, was doorgaans degenē vlak bij 't tafeltje de gelukkige.

Na opgave van het aantal plaatsen dat men voor de bedongen prijs (per plaats) wenste, kon men in de wachtkamer van de pastorie zijn pachtsom voldoen.

Het de voorafgaande zondag tot de beminde gelovigen gericht verzoek van pastoor Bergervoet om tijdens de verpachting niet over de banken te lopen of te klimmen, was menigeen al lang vergeten! Wie in het gangpad geen plaatsje kon bemachtigen, schoot tussen de banken of zo nodig er bovenop.

Want onder de kluwen die de kerkmeesters omstuwde, bevonden zich ook nogal wat nieuwsgierigen die niets van het schouwspel wilden missen.

Nadat het middenschip was "afgewerkt", volgde een pauze van ca. een half uur. Eenieder toog - al dan

niet voldaan of nog gespannen om wat de 2e ronde zou brengen - naar de in de buurt gelegen café's. Klokgelui kondigde daarna de verpachting van de banken in de zijbeuken aan.

Met de komst van Pastoor Kaalberg kwam een wijziging in de Bankenpacht: i.p.v. bij afslag werden de plaatsen bij opbod verpacht. Dit bracht uiteraard aanmerkelijk meer geld in het laatje.

Wie nog een appeltje met iemand te schillen had, kreeg daarvoor nu een geheide kans op 3^e Kerstdag! Meer dan eens moest iemand een absurd hoge pacht betalen, omdat een aanwezige, die nog iets met hem te "vereffenen" had, de prijs ging opjagen! Heel lang is nog gepraat over en gelachen om de roemruchte "dattig" (f 30,-) van Bulten Drieks; onder enorme hilariteit van de nog aanwezige pachters kreeg Drieks voor dit bod een plaatsje achter 'n "dikke pielder" helemaal achter in de kerk. (Gewoonlijk bracht deze stek fs.- a fio.- op). Doofheid had Drieks kennelijk parten gespeeld....

Deining ontetond er ook eens toen iemand, die altijd met een mindere plaats meer naar achteren genoeg had moeten nemen, kwam aankondigen dat hij de "papa's en mama's" wel eens uit de voorste banken zou verjagen!

(Met die "papa's en mama's" werd bedoeld op de gegoede stand van toen waar de ouders door de kinderen met papa en mama werden aangesproken, iets wat in die tijd "op d'n boer" als uitermate deftig of uiterst kinderachtig werd bestempeld.) 't Is deze man inderdaad gelukt een paar plaatsen helemaal vóór in de kerk te bemachtigen....

Vond er eenmaal een verachting plaats doordat iemand uit een bank, waarin hij al jarenlang kerkte, werd verdreven, dan was 't niet best! Wel voor de kerkekas, niet voor de verstandhouding tussen de betrokken pachters.

Het pas' alom gehoorde "Vrede op aarde" was dan soms ver te zoeken.....

Isidorus-raam (links)

Tonny Krabbenborg (Jennekes) in 1960 week lang zoek.

Bij bezoek aan smid Pierik samen met zijn vader door
laatstgenoemde naar huis gestuurd, was te druk bij de smid.

Tonny, woonachtig op "het Donderwinkel", mist op terugweg
naar huis een afslag naar huis, blijft alsmaar rechtdoor

Pietsen en belandt 's-avonds in de stad Wezel in Duitsland.

Man vindt hem in park, brengt Tonny naar 'n 'Kinderheim' waar
hij een week lang verblijft. Tonny wil zijn naam niet noemen.

Een week later toont de Duitse TV een foto van Tonny in het
veel bekeken programma "Hier was heute"; 1½ uur later na
deze uitzending is Tonny weer thuis.

Uit dankbaarheid dat hij weer heehuids thuis is, schenkt
een buurman dit Isidorus-raam.